

Писати на тему говора мржње у појединим босанскохерцеговачким медијима, осврћући се прије свега на емисију *Крња Велика Србија* која је 9. јануара емитована у склопу емисије *60 минута специјал* на Федералној телевизији, својеврсни је мач са двије оштрице. С једне стране, оћутати пред тако силовитим испадом вербалног насиља усмјереног на српски народ пришивајући му, том приликом, етикету да је „геноцидан“, да уназад 150 година политички дјелује кроз матрицу „великосрпске завјере“, значило би сагласити се са свиме изнесеним. С друге стране, медијско прозивање ФТВ-а и указивање на сву штетност и погубност емитованог садржаја, том медијском продукту даје снагу великог праска, који се изненада десио, а чије се посљедице све више умножавају и шире.

Емитовање *Крње Велике Србије*, попут пада касетне бомбе, активирало је на десетке новинских колумни и коментара, које су у својству „бомбица“ експлодирале по штампаним медијима и Интернет порталима, настојећи да матична бомба нанесе раздор и штету у што већем обиму.

Откуд баш сада на дневном реду преиспитивање новије српске историје, од османске империје до данас? Теорија постављања дневног реда, једна од теорија масовног комуницирања која заступа тезу да медији снажно утичу на јавно мишљење, дефинише се као медијско одређивање и наметање широј јавности актуелних питања, проблема и тема. Према тој теорији, представници власти, политичких партија и других интересних група, скупа са медијском елитом, намећу „питања од друштвеног значаја“, на којој почива цјелокупна економско-политичка оријентација друштва.

Шта је стварни узрок постављању на дневни ред емисије *Крња Велика Србија* и у њој брањене тезе да су Срби „геноцидан народ“? Свечаност обиљежавања 20 година постојања Републике Српске свакако јесте повод, али не нужно и узрок. Због чега је ова прича дошла на дневни ред баш у овом тренутку и ко стоји иза ње? Све што се десило последице поменуте емисије потврђује да се не ради само о прилогу групе новинара, већ да је ријеч о знатно озбиљнијем и веома опасном пројекту с циљем сатанизације свих Срба на простору Балкана и ширења мржње осталих народа према Србима. Дјелимично је то у функцији обуставе истраге против 14 лица, међу којима су Ејуп Ганић, Заим Бацковић и Јован Дивјак, у случају „Добровољачка“. Рачунало се да ће тако лакше проћи образложење да „у радњама осумњичених лица нису садржана обиљежја кривичног дјела“, амнестирајући тако од одговорности бошњачки политички и војни врх, и пребацујући одговорност на нижи ниво. А важно је, и те како је важно, установити

истину у случају „Добровољачка“ јер ће та истина дати одговор на питање „ко је први бацио камен“? Било како било, чињеница је да смо у истом временском периоду, на медијском дневном реду, имали двије ударне локалне теме: случај „Добровољачке“ и тезу да су Срби „геноцидан народ“.

Поред тога што дискриминаторски заступа тезу о Србима као геноцидном народу, емисија *Крња Велика Србија* је специфична и по томе што у јавни дискурс уводи идеју о некаквој великосрпској теорији завјере.

Шта је заправо теорија завјере? Теорија завјере, према Радету Бојановићу, са Филозофског факултета у Београду, јесте конструкција - тврдња да је на дјелу завјера, која не постоји. Тврдња да Србија уназад 150 година ради на стварању великосрпске државе је конструкција - тврдња која не стоји, дакле, теорија завјере. Тврдња да *Начертаније*

Илије Гарашанина, из 1844. представља „Свето Писмо“, ког се придржавају сви кључни српски политичари посљедњих 150 година је конструкција, теорија завјере. Тврдња изречена у емисији да све оно што се десило на Балкану послје *Начертанија*

„јасна је потврда континуитета провођења, тачније, претварања једног национал-романтичарског плана у геноцид, све до данашњег дана“ је конструкција - тврдња која не стоји, дакле, теорија завјере.

Према теорији завјере, сви битни, посебно политички догађаји, настају као резултат закулисног дјеловања моћних група и појединаца. Тако су новинари ФТВ-а те „моћне групе и појединце“ препознали у српским интелектуалним круговима и представницима кровних националних институција, као што су САНУ, Српска књижевна задруга или Клуб књижевника. За Клуб књижевника 80-их година, аутори емисије кажу: „Био је то интелектуални центар Србије који је дјеловао плански опрезно и врло перфидно, попут ротаријанског или масонског центра, био је то клуб који је далеко од очију јавности повлачио конце културе и политике. Сви који су покушали докучити или објавити о чему се ту ради били су уклоњени.“ Овакво представљање Клуба књижевника асоцира на теорије завјере које експлоатишу аутори лаке литературе.

Теорија завјере се, према Пајпсу, доказује квазиаргументацијом. Он каже: „Тако, на примјер, аутори теорија завјере износе мноштво података који су истинити, али нису довољно релевантни за теорију која је предмет анализе. Стварају привид учености, коју више аутора назива квазиученошћу, на тај начин што цитирају обимну литературу, што наводе титуле многих аутора које цитирају, што тврде да имају поуздане изворе за своје информације. Док се завјера открива и доказује ваљаним аргументима, теорија завјере не може бити доказана.“ Теорија о „геноцидном пројекту Велике Србије старом 150 година“, коју бране новинари ФТВ-а, упркос позивању на бројне и угледне изворе, ничим није потврђена, не само у званичној историји, него ни у самој емисији. Тобожњи геноцид који је српска војска починила за вријеме балканских ратова, новинари ФТВ-а „доказују“ изјавом Дубравке Стојановић, професора историје XX вијека Универзитета у Београду, која говори да су у балканским ратовима све стране чиниле злочине, дакле и Срби и Грци и Бугари и Турци. Ратни злочини су једно, геноцид је друго. Ниједан други аргумент, осим изјаве Дубравке Стојановић, нису понудили.

Даље, „Стратегију очувања и јачања односа матичне државе, дијаспоре и Срба у региону“ коју је усвојила Влада Србије, један ни по чему споран документ, новинари ФТВ-а доживљавају и представљају као „најновији великосрпски пројекат САНУ-а, Меморандум 2“, наставак двовјековног сна и јаве на стварању велике српске државе, државе која се на јасним постулатима и једнаким интензитетом без прекида, уз занемариве тактичке измјене, стварала 150 година.“ Чедомир Попов, предсједник Матице српске, на то одговара да „ниједан српски национални програм, званични, који је спровођен, није био великосрпски“, и како великосрпска идеја чак није потекла од Срба, него од Аустроугара. Међутим, мозак који је увучен у теорију завјере „мудро“ ће и у предсједнику Матице Српске препознати конспирационисту и одбацити његово мишљење као лажно и обмањујуће.

Оно што је највише спорно код теорија завјере јесу мотиви и циљеви њеног настанка. Према Бојановићу, аутори теорије завјере често конструишу теорију завјере као изговор за стварање непријатељског расположења према некој групи или ради предузимања агресивне акције према некој групи, препознајући агресију уједно као најчешћи мотив теорије завјере. У том контексту, аутор закључује да су „теорије завере, најчешће, претекст или оправдање за позив на кажњавање оних којима се импутира ковање завере“. Аутор, даље, наводи како су истраживања на пољу теорија завјере показала

како су „продукција и прихватање теорија завере били посебно раширени у кризним периодима – уочи ратова, за време ратова, у прелазним периодима, у временима економских криза и сл. Такође, истраживања показују да у највећем броју случајева, теорије завјере кују припадници једне идеологије спрам припадника друге идеологије, западне земље на рачун источног комунистичког блока и сл. Веома чести корелати теорија завјере јесу мржња и страх, нпр. мржња и страх од Јевреја, који су стајали иза оптужби за јеврејску теорију завјере.

Узевши све то у обзир, видимо да се теорија завјере испољава као један од најперфиднијих, најопаснијих видова говора мржње, који су претходили највећим злочинима у модерној историји. Рекло би се да теорија завјере треба да оправда намјере и послужи као изговор за обрачун, у овом случају са Србима. Тако је школски примјер теорије завјере према којој су Јевреји настојали да загосподаре свијетом, била изговор за обрачуне са Јеврејима широм свијета. Стаљинова теорија завјере, према којој су се многе групе и народи завјерили против совјетске власти, била је оправдање за око 20 милиона жртава у току његове владавине.

Овакви медијски садржаји покушавају да на темељу масовног злочина који се 1995. године догодио у Сребреници, српском народу пришију епитет „опасан“, „геноцидан“, од балканских ратова до данашњих дана. Тако представљен, српски народ код својих сународника треба да побуђује само страх и мржњу, и све што мржња носи са собом. Овакви медијски садржаји представљају сијање вјетра, са намјером да се у догледном тренутку пожање олуја. Нада Лер Софронић, у тексту *Култура насиља и говор мржње* пише како изрицање негативних стереотипа у јавном простору јесте говор мржње, дискриминацијски дискурс и вербална агресија, која је најчешће оправдање и увод у отворено физичко насиље, прогоне и погроме. Упркос свему горе изнесеном, медијски експерти Регулаторне агенције за комуникације БиХ још увијек вијећају да ли емисија *Крња Велика Србија* садржи говор мржње. А РАК БиХ, чини ми се, забрањује емитовање садржаја који „преносе јасан и непосредан ризик од подстицања етничке или вјерске мржње између заједница у БиХ“. Или је то само мртво слово на папиру...

Застрашује и чињеница да новинари ФТВ-а нису усамљени у том ковању антисрпских завјера, изношењу лажи, ирелевантних истина, једном рјечју, сијању вјетра. Оптужбе сличне онима које смо 9. јануара могли чути на овом јавном сервису, оркестрирано су се могле чути и из сусједних држава, Србије и Црне Горе, кроз изјаве Андреја Николаидиса и Чеде Јовановића. То указује да иза *Крње Велике Србије* не стоје само новинари ФТВ-а него читав политички концепт, који причу о великосрпској завјери користи као параван за изазивање мржње према Србима и за политичко обрачунавање са њима. А да коначно дјело краси потврђује, уза све горе наведено, укомпонована промоција филма Анџелине

Пише: Бранко Докић
недеља, 12 фебруар 2012 12:12

Цоли,

У земљи крви и меда

који на емотивно упечатљив начин, како то само холивудска машинерија умије, попут еха, глобалном аудиторијуму треба да пренесе лажи о Србима.

Центри који кују антисрпске завјере извјесно је да нису на овим просторима. Овдје су само они који ту теорију, из ових или оних разлога, артикулишу. „Анонимни” креатори то раде у свом интересу. Њихов циљ је да нас заваде и тако владају нама. И у томе су, на нашу жалост, и захваљујући нама, веома успјешни. Најлакше им је било створити страх који производи мржњу мањих народа према најбројнијем на овом простору - Србима. То, с друге стране, изазива страх и мржњу код Срба. У затвореном кругу, у којем смо се нашли, нико никог не подноси. Зачарани круг мржње мора да буде замијењен мукотрпним путем толеранције, уважавања и међусобног разумијевања. Што прије, то боље. Има, још увијек, наде.

(Независне новине)